

Sygn. akt I CNP 43/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Antoni Górski (sprawozdawca)

SSN Wojciech Jan Katner

w sprawie skargi W.O. i J.O. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w J.

z dnia 19 grudnia 2006 r., sygn. akt [...], wydanego w sprawie

z wniosku E..O

przy uczestnictwie [...]

o zgodny dział spadku i zniesienie współwłasności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 października 2009 r.,

stwierdza niezgodność z prawem postanowienia Sądu Rejonowego w J. z dnia 19 grudnia 2006 r., [...], w części dotyczącej zaliczenia do spadku po obojgu małżonkach N. i J.S. nieruchomości położonych w S., a oznaczonych numerami 45, 50 i 44 oraz w części dotyczącej rozliczeń z wartości tych nieruchomości; oddala skargę w pozostałym zakresie.

Uzasadnienie

Prawomocnym postanowieniem z dnia 19 grudnia 2006 r. Sąd Rejonowy w J. dokonał działu spadku po małżonkach J. i N.S.

Uczestnicy postępowania J.O. i W.O. wnieśli skargę o stwierdzenie niezgodności tego orzeczenia z prawem. Skarga ta nie wyodrębnia wprowadzie - spośród licznie powołanych w jej podstawie przepisów - konkretnej normy prawnej z którą kwestionowane postanowienie ma być niezgodne, ale z całego jej kontekstu wynika, że podstawowym zarzutem jest sprzeczność orzeczenia z art. 33 pkt 1 k. r. i o.

Zarzut ten jest częściowo uzasadniony.

Z uzasadnienia skarżonego postanowienia wynika, że tytuły własności obojga spadkobierców do spadkowych nieruchomości Sąd wyprowadzał z dwóch źródeł. Jednym były akty własności ziemi wydawane na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250, ze zm.), drugim zaś decyzje administracyjne wydawane na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 stycznia 1968 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz. U. Nr 3, poz. 13). Sąd przyjął założenie, że skoro oba te rodzaje orzeczeń, stanowiące tytuły prawne do posiadanych przez spadkodawców nieruchomości zostały wydane w czasie trwania ich małżeństwa, to stosownie do art. 33 pkt 1 k. r. i o. wszystkie nieruchomości nimi objęte stanowiły majątek dorobkowy w postaci ustawowej wspólności małżeńskiej majątkowej. O ile ten pogląd prawny jest trafny w odniesieniu do wydanych aktów własności ziemi, o tyle w stosunku do decyzji potwierdzających nabycie nieruchomości w drodze scalenia i wymiany gruntów jest oczywiście błędny. W orzecznictwie podkreśla się jednolicie, że nieruchomość wydzielona uczestnikowi w ramach postępowania o scaleniu i wymianie gruntów stanowi ekwiwalent należącej do niego przed scaleniem nieruchomości. Jest to zatem przykład uzyskania jednej rzeczy w zamian, a raczej w miejsce innej, czyli przypadek surogacji, o której mowa w art. 33 pkt 3 k. r. i o. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 1978 r., III CRN 240/78, OSNC 1979, nr 12, poz. 239, z dnia 12 maja 2000 r., V CKN 50/00, z dnia 27 czerwca 2001 r., II CKN 413/00, czy uchwałę z dnia 18 grudnia 2008 r. III CZP 125/08 – niepubl.).

Zaliczenie przez Sąd tego rodzaju nieruchomości do majątku wspólnego małżonków, mimo że stanowiły one przed scaleniem majątek odrębny (działki o numerach 45,50 i 44, położone w S.) jest rażąco błędnym zastosowaniem prawa w postaci art. 33 § pkt k. r. i o. Jest to przy tym błąd kwalifikowany, odnoszący się do istotnej regulacji prawnej, o treści jednoznacznej, która nie usprawiedliwia odmiennych ocen prawnych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2009 r., I CNP 121/08, niepubl.). Skutkiem tego błędu jest naruszenie konstytucyjnie chronionego prawa własności spadkobierców N.S. do części spadku po niej w zakresie dotyczącym nieruchomości stanowiących jej majątek odrębny. Uzasadnia to stwierdzenie w tym zakresie niezgodności zapadłego orzeczenia z prawem (art. 424¹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 424¹¹ § 2 k.p.c.). Niezgodność ta ogranicza się do błędnego zarachowania trzech nieruchomości stanowiących majątek odrębny tej spadkodawczyni do majątku dorobkowego małżonków oraz do dokonania rozliczeń z wartości tych nieruchomości. Żądanie skargi dalej idące - o stwierdzenie niezgodności z prawem całego orzeczenia działowego, jest bezpodstawne i w tym zakresie skarga podlegała oddaleniu (art. 424¹¹ § 1 k.p.c.). Oznacza to także bezzasadność części powołanych podstaw skargi, w tym zwłaszcza gołosłownie przytoczonego zarzutu braku bezstronności sądu orzekającego w sprawie. Jest to zarzut zbyt poważny, aby podnosić go bez istotnych i niezbitych argumentów. Z akt sprawy wynika, że zainteresowani byli zgodni co do składu masy spadkowej po zmarłych małżonkach, tytułując nawet zgłoszone żądanie jako „wniosek o zgodny dział spadku”, co potwierdzili także na rozprawie w dniu 29 września 2005 r. Z treści protokołu z tej rozprawy wynika, że wnioskodawczyni oraz wszyscy uczestnicy zgodnie oświadczyli, że do masy spadkowej po obojgu małżonkach S. należą, m.in. działki o numerach 45, 44 i 50. To zgodne stanowisko zainteresowanych zostało w sposób bezkrytyczny zaaprobowane najpierw przez biegłego, a potem przez Sąd. Oczywiście, nie usprawiedliwia to popełnionego błędu prawnego, gdyż stosownie do art. 684 k.p.c. skład spadku ustala sąd z urzędu, jednakże dopatrywanie się przez skarżącego źródeł tego błędu w stroniczym nastawieniu sądu jest w okolicznościach sprawy zupełnie bezpodstawne.

Z podanych przyczyn orzeczono jak w sentencji.

